

SZEPTEMBER

Szent Mihály hava
~ őszelő hó ~

Az őszi beköszöntének biztos jele az iskolakezdeten kívül a sok gyülekező fecske. Megérezve az első hűvös éjszakákat szeptember első heteiben kelnek útra a költöző madarak, köztük a fecskék.

A szeptemberi jeles napok közül kiemelkedik a hónap egyik utolsó napja, szeptember 29., Szent Mihály napja. Ezzel a nappal kezdődött meg régen falun az úgynevezett “kisfarsang”, az őszi lakodalmak ideje, ami egészen Katalin napjáig (november 25.) is eltartott.

Szent Mihály napja a gazdasági év fordulója. Ez a nap volt az állatokat őrző pásztorok elszámoltatásának a napja. A Hortobágy vidékén Mihály nap volt a földműves emberek legnagyobb ünnepe, amikor multságokat, bálakat is rendeztek. E napon gyakran vásár is volt, a pásztorok ilyenkor egészítették ki felszerelésüket.

Sokféle időjárással kapcsolatos szólás, közmondás ismeretes Szent Mihály napra. Volt ahol úgy tartották, ha a fecskék még nem mentek el Szent Mihály napjáig, akkor hosszú őszre lehet számítani.

A pásztorok az állatok viselkedéséből jósoltak az időjárásra. Ha Szent Mihály éjszakáján a juhok vagy disznók összefeküdtek, hosszú, erős telet vártak, ellenkező esetben enyhét. Volt ahol a szelet figyelték, és ezt mondták: Szent Mihálykor keleti szél, igen komoly telet ígér.

Versek szeptemberre

Szeptember
Kányádi Sándor

*Tele a hombár
tele a raktár
tele a kaptár
tele a csűr.*

*Rászáll a nyár a
legelső sárga
levélre, s elrepül.*

Nincs szebb madár
magyar népköltés

*Nincs szebb madár, mint a lúd,
nem kell néki gyalogút.
Télen-nyáron mezítláb
nevelgeti a fiát.*

*Jaj de büszke a kakas,
hogy a feje tarajas
Ha jóllakik, azt mondja:
sóra, fára nincs gondja.*

*Még szebb madár a kánya
a világot bejárja,
mégsem kopik csizmája,
megkíméli a szárnya.*

*Mégis legszebb a fecske,
odaszáll az ereszre.
Eresz alatt csicsereg,
irigylük a verebek.*

Vásári kikiáltók
magyar népköltés

*Gombot, gombot vegyenek!
Két garas az ára!
Ékes, kékes, mint a páva.
Szép lány ilyet tűz magára.
Két garas az ára!
Gombot, gombot vegyenek!*

*Friss kalácsot,
friss kalácsot vegyenek!
Egy krajcárért, két krajcárért
máris megkapja kegyed!*

*Ha a fiúk nem szeretnék,
a lányoknak vegye meg!
Leánykája hogyha nincsen,
saját maga egye meg!*

*Asszonyok, asszonyok!
Gatyamadzag,
pendelymadzag,
vékony madzag,
vastag madzag,
keskeny madzag,
fehér madzag,
sárga madzag!
Nem dicsérem,
jól megmérem,
tessék kérem!*

*Erre, erre, ifiasszony,
Más boltosra ne hallgasson!
Az én nevem Olcsó János,
kinek híre általános.
Van itt minden, ami kék,
babos kendő, hupikék!
S milyen olcsó, hallja csak,
Csak egy pengő, csak-csak-csak,
csak egy pengő, csak-csak-csak!
Tessék, tessék, jó portéka,
egynek sincsen maradéka!
Én mondom ezt,
Olcsó János,
Kinek neve általános.*

*Medvecukor, marcipán,
mézes málé, Marcikám!
Ha kimondod „m” nélkül,
elviheted emlékül.*

*Víg úrfiak, lenge lányok,
olcsó árukat kínálok!
Van tükrös szív, cifra kanál,
Gyömbér-kalács halomban áll!*

Isten veled gólyamadár!

Gárdonyi Géza nyomán

kanyarodik körülkanyarodik körülkanyarodnak körülkanyarodtak	lehelet lehelete leheletet leheletétől	terjedt terjeszt kiterjeszt kiterjesztett
---	---	--

A két gólyánk is elment. Szent István király napján láttam őket utoljára a mezőn. Nem halásztak, csak álltak-álldogáltak elgondolkozva a fűben, ott álltak mind a ketten. A fecskék vidáman csapongtak fölöttük a levegőben. Azok még nem gondoltak akkor az elutazásra.

Furcsa két madárfaj a gólya meg a fecske, hogy tavasszal mindig idejön a másik világrészből, ősszel meg mindig visszatér a másik világrészbe. De ott nem raknak fészket és nem költenek, csak itt minálunk. Melyik hát az igazi hazájuk?

Még furcsább, hogy az a két gólya meg az a pár fecske az egész országból csak éppen a mi falunkat szereti. A messzi Afrikából ide térnek mindig vissza.

A minap aztán sok gólyát láttam a magasban. Odafenn kanyarogtak a falu fölött, aztán egyszer csak: egyenes az út Délnek!

A fecskék tegnap mentek el. Úgy beszéltek meg, hogy a templom tetejéről indulnak, mert ott gyűltek össze. Töméntelen, nagy fekete madárraj volt az ott együtt. A falu csendjében nem hallatszott egyéb, csak az ő csivitelésük, csiripolásuk. Tanácskoztak, vitatkoztak. Fölkerekedtek, egypárszor körülkanyarodtak fenn, mint a bűcsúzó. Bizony a falura néztek alá a magasból, meg a vidékre, aztán elszálltak a messzeségbe.

De hát miért megy el a gólya, miért megy el a fecske, ha a mi falunkat érzi otthonának?

Ó, bizony könnyű azt kitalálni... Elközelgett az ősz. Az október

hideg leheletétől dermedten hullanak el a bogarak milliói. A december szele kemény kérget fagyaszt a vizekre, s a téli ég felhői hóval borítják be a mezőket.

Miből éljen ekkor a szegény gólya meg a szegény fecske? Éhen halna még itt az istenadta valamennyi. Ma már nincs se fecske, se gólya. Talán éppen most repülnek fenn a szédítő magasságban a tenger fölött és a tenger felhői fölött. Talán éppen most kiáltja az egyik gólyafiú:

- Anyácskám, elfáradtam!
- Terjeszd ki a szárnyadat – feleli biztonnyal az anyja.

S megszűnik a szárnyak levegőverése. Az egész gólyacsoport kiterjesztett szárnnal leng a levegőben.

3. oldal

Azokat a meséket, amelyeknek ismerjük az íróját, **műmesének** nevezzük. Ezt a mesét Gárdonyi Géza írta. A szerző neve általában a cím után, esetleg a szöveg végén található.

Furulyavásár

magyar népmese

Egy ember elküldte a fiait a vásárba.
Egy ember elküldte a két kisleányt a szomszéd faluba, a vásárba.
Egy ember elküldte egyszer a két kisleányt a szomszéd faluba,
a vásárba.
Egy ember elküldte egyszer a két kisleányt a szomszéd faluba,
a vásárba, hogy vegyenek furulyát.
Egy ember elküldte egyszer a két kisleányt a szomszéd faluba,
a vásárba, hogy vegyenek maguknak egy-egy furulyát.

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egy gazdag, büszke ember. Elküldte egyszer a két kisfiát a szomszéd faluba, a vásárba, hogy vegyenek maguknak egy-egy furulyát. Az ember tudta, hogy a furulyának négy-öt forint az ára, de a gyerekeknek adott nyolc-nyolc forintot, hogy vegyenek maguknak valami nyalánkságot is.

Ment a két fiú nagy büszkén, hogy nekik milyen sok pénzük van. Találkoztak másokkal, szegényebbekkel, akiknek csak egy-két forintjuk volt. Vagy éppenséggel egy sem, csak mentek a vásárba nézelődni. Nagyon nagyra volt vele a két fiú, hogy önekik milyen sok pénzük van.

Mikor odaértek a vásárba, megtalálták a furulyaáruló embert. Azt kérdi a nagyobbik fiú:

– Mit kér egy ilyen furulyáért?

Hát az ember adta volna négyért is, de gondolta, hogy ötöt kér, s aztán egyet elenged. A fiú nézegette egy kicsit a furulyát, s azt kérdezte az embertől:

– Ideadja nyolcért?

Az ember nagyot nézett, de gyorsan rámondta:

– Add ide a pénzt!

– Az öcsémnek is ad egyet nyolc forintért?

– Add ide a pénzt!

Odaadták, megkapták érte a furulyákat, s elkezdték fújni. Oda-mentek a többi gyerekekhez, s dicskedve mondták:

– Lám, hogy becsaptuk azt az embert! Öt forintot kért, s elcsaltuk tőle nyolcért!

Így aztán a hír eljutott haza az apjukhoz is. Az szégyellte magát, hogy neki milyen buta fiai vannak. Máig is élnek, ha meg nem haltak!

4. oldal

Ez a mese **népmese**, nem ismerjük az íróját. Az írás elterjedése előtt az események hírét, az érdekes történeteket csak szóban tudták terjeszteni az emberek. Aki mesélte, úgy adta tovább, ahogyan emlékezett rá. Ezért minden mesélésnél kicsit változott. A mesélők szándékosan is vettek el, vagy adtak hozzá a történetekhez részleteket, hogy érdekesebbek legyenek. A valóságos és a kitalált történetek gyakran keveredtek egymással. Az írás elterjedése után az így kialakult történeteket gyakran több változatban is lejegyezték. Most már könyvekben olvashatjuk ezeket a szép történeteket. Lejegyzésük óta nem változnak tovább. Ma már nem is keletkeznek újak. A hírek, történetek már a televízión, rádión, könyveken, újságokon, interneten keresztül jutnak el az emberekhez.

Az alkudozás

A boltokban ma már van árjegyzék. Címkéken, táblákon is szerepel, hogy mi mennyibe kerül. Ez régen nem így volt. A vásárokon általában nem volt semminek előre meghatározott ára. A vásárló és az eladó közösen döntötte el egy vita során, hogy mennyit fizessen az áruért a vevő. Az ilyen vitát nevezzük alkunak. Az alku mindig azal kezdődik, hogy a köszöntés után a vevő érdeklődik az ár felől. Az eladó ekkor magasabb árat mond, mint amennyit kapni szeretne. A vevő ezt természetesen soknak tartja. Ajánl egy kisebb összeget, amennyiért neki megérné a vásár. Erre megint az eladó válaszol az előző ajánlatánál alacsonyabb árat mondva. Ha ezt már elfogadja a vevő, akkor megtörténik az eladás. Ha nem akar annyit se fizetni, akkor ő mond egy újabb javaslatot. A vita addig tart, amíg meg nem egyeznek. Megegyezhetnek abban is, hogy nem kötnek üzletet, mert

a vevő nem akar olyan drágán vásárolni. Közben az eladó dicsérgeti is a portékát. Újabb és újabb jó tulajdonságait sorolja el, hogy bizonyítsa, érdemes többet adni érte. A vevő pedig igyekszik hibákat találni, amelyek pedig azt indokolják, hogy miért ne fizessen olyan sokat. Természetesen ezt nem viheti túlzásba, mert akkor az eladó megsértődhet, és ez jó indok számára, hogy ne engedjen az árból. Közben mindketten biztosítják egymást arról, hogy tisztelik, megbecsülik a másikat. A jó alku végén, mindketten úgy érzik, hogy jól jártak. A megegyezést többnyire kézfogással pecsételik meg. Búcsúzkodás után az árus az áruhoz kapcsolódó jókívánságokkal, engedi útjára a vevőt.

5. oldal

Állatvásár

népi gyermekjáték, Gárdonyi Géza feldolgozása

Ha jó az idő, és sokan vagytok együtt, állatvásárt is játszhattok az udvaron, vagy más téres helyen.

Egyikőtök lehet a gazda. Másikótok a vevő. A többi gyerek mind állat lesz: ló, ökör, birka, kakas, kutya, macska, rigó stb., ki milyen állathangot tud utánozni.

Az állatok a gazda mögé csoportosulnak. Jön a vevő.

– Adj’ Isten jó napot!

– Adjon Isten magának is.

– Egy lovat szeretnék venni.

– Hát van is. Gyere ide, Szellő!

A vevő végigmustrálja a lovat: megnézi fogát, lábát. Hibát keres benne, minél többet. Ócsárolja, lebecsüli. A gazda persze mindenféleképpen dicséri a lovat.

Végre megegyeznek az árban. De míg a vevő fizet, a ló futás-

